

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum præstituat finem virtutibus moralibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

¶ Super quæst. quadragesima septima articulum quintum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum prudentia sit uirtus specialis.

3. di. 9. q. 1. ar. 1. q. 2. cor. & di. 13. q. 1. ar. 1. q. 2. & q. 2. ar. 1. q. 3. ad 3. Lib. 2. c. 6.

IN ar. 5. in respon- sione ad tertium, dubium occurrit, quia hic ponitur differen- tia inter prudentiam, & moralem uirtutem ex parte rationis for- malis, quia. I. agibile est obiectum pruden- tia sub ratione veri, moralis autem uirtu- tis sub ratione boni. In præcedenti autem ar. dictum est, quod pru- dentia respicit bonum sub ratione boni. Quo- modo istant hæc simul?

Lib. 6. ca. 5. a medio. & ca. ult. circa me- dium. Li. 6. c. 12. cir- ca medium, & circa fin. lib. som. 5.

¶ Ad hoc dicitur, quod prudentia hæc utrumque, & quod respicit uerum ut uerum, & propterea ponitur in- ter intellectuales uir- tutes: & respicit ue- rum ut bonum: & pro- pterea connumeratur uirtutibus mora- libus, & ponitur pri- ma uirtus cardinalis. Et ne duas rationes formales uni habitui tribuas, quas uni po- tentia non licet tri- buere, memento, quod non secundum idem hæc uerificantur, sed prudentia secundum cognitionem respicit uerum, secundum præ- ceptum, seu applica- tionem respicit bonum. Et similiter pruden- tia secundum id, quod habet ex intel- lectu, respicit uerum: secundum id, quod hæc appetitui, respicit bonum. Est. n. perfectio intellectus, ut subest appetitui recto, commune est au- tem subordinatis pos- se habere plures ra- tiones. Optime ergo posita est differentia inter prudentiam, & moralem uirtutem: quia illa ueri, ista bo- ni. Neque enim, ob- stat quod illa boni & ueri, ista autem boni tantum.

Lib. 6. c. 5. 10 mo 5.

1. 2. q. 1. arti. 2. & q. 18. ar. 2. & q. 54. ar. 1. c. 2.

1. 2. q. 54. ar. 2. & 1. hac q. ar. 1.

D. 805.

2. 2. q. 54. ar- tic. 1.

¶ Super quæst. quadragesima septima arti- culum sextum.

Ar. 2. huius quæst.

IN ar. 6. eiusdem q. 47. nota in titulo, quod præstare si- nem uirtuti morali, potest dupliciter intelli- gi, primo pro statuere, ut uirtus moralis tendat in talem finem: & hoc spectat ad di- ctorem nature. Genitor siquidem dat natura determinatam ad talem finem: sic

D. 237.

AD QUINTVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia non sit specialis uirtus. Nulla enim specialis uirtus ponitur in eodem diffinitione uirtutis: sed prudentia ponitur in eodem diffinitione uirtutis, quia in 2. Eth. diffinitur uirtus habitus electiuus in mediocritate existens, determinata ratione quod ad nos, prout sapiens determinabit: recta autem ratio intelligitur secundum prudentiam, ut dicitur in 6. Ethic. ergo prudentia non est specialis uirtus.

¶ 2. Præter Philosophus dicit in 6. Ethic. quod uirtus moralis recte facit operari finem, prudentia autem ea, quae sunt ad finem: sed in qualibet uirtute sunt aliqua operanda propter finem: ergo prudentia est in qualibet uirtute: non est ergo uirtus specialis.

¶ 3. Præter. Specialis uirtus habet speciale obiectum: sed prudentia non habet speciale obiectum, est enim re- cta ratio agibilium, ut dicitur in 6. Ethic. agibilia autem sunt omnia opera uirtutum. ergo pruden- tia non est specialis uirtus.

SED CONTRA est, quod eodem diuiditur, & connumeratur aliis uirtutibus. dicitur enim Sapient. 7. Sobrietatem & prudentiam docet, iustitiam & uirtutem.

RESPON. Dicendum, quod cum actus, & habitus recipiant speciem ex obiectis, ut ex supra dictis patet, ne cesse est quod habitus, cui respondet speciale obiectum ab aliis distinctum, specialis sit habitus, & si est bonus, est specialis uirtus. Speciale autem obiectum dicitur non solum secundum materialem considerationem ipsius, sed magis secundum rationem formalem, ut ex supra dictis patet. Nam una & eadem res cadit sub actu diuersorum habituum, & etiam diuersorum potentiarum secundum rationes diuersas. Maior autem diuersitas obiecti requiritur ad diuersitatem potentiae, quam ad diuersitatem habitus, cum plures habitus inueniantur in una potentia, ut supra dictum est. Diuersitas ergo rationis obiecti, quae diuersificat potentiam, multo magis diuersificat habitum. Sic ergo dicendum est, quod cum prudentia sit in ratione, ut dictum est, diuersificatur quidem ab aliis uirtutibus intellectualibus secundum materialem diuersitatem obiectorum. Nam sapientia, scientia, & intellectus sunt circa necessaria: ars autem & prudentia circa contingentia. Sed ars dicitur circa factibilia, quae sunt in exteriori materia constituantur, sicut do-

Fmus, eutellus, & huiusmodi. Prudentia autem est circa agibilia, quae sunt in ipso operante constitunt, ut supra habitum est: sed a uirtutibus moralibus distinguitur prudentia secundum formalem rationem potentiarum distinctum a intellectu, in quo est prudentia: & appetitui, in quo est uirtus moralis. Unde manifestum est prudentiam esse specialem uirtutem ab omnibus aliis uirtutibus distinctam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa diffinitio non datur de uirtute in communi: sed de uirtute morali, in cuius diffinitione conuenienter ponitur uirtus intellectualis communicans in materia cum ipsa. scilicet prudentia. Quia sicut uirtus moralis subiectum est aliquid participans rationem: ita uirtus moralis habet rationem uirtutis, in quantum participat uirtutem intellectualem.

AD SECUNDVM dicendum, quod ex illa ratione habetur, quod prudentia adiuuet omnes uirtutes, & in omnibus operetur. sed hoc non sufficit ad ostendendum, quod non sit uirtus specialis. quia nihil prohibet in aliquo genere esse aliquam speciem, quae aliquoties operetur in omnibus speciebus eiusdem generis, sicut Solaliquoties in omnia corpora.

AD TERTIUM dicendum, quod agibilia sunt quidem materiae prudentiae, & secundum quod sunt obiectum rationis, scilicet sub ratione ueri. Sunt autem materiae moralium uirtutum, secundum quod sunt obiectum uirtutis appetituae, scilicet sub ratione boni.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum prudentia præstetur finem uirtutibus moralibus.

¶ Vtrum prudentia præstetur finem uirtutibus moralibus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod prudentia præstetur finem uirtutibus moralibus. Cum enim prudentia sit in ratione, uirtus autem moralis in uirtute appetitua, uidetur quod hoc modo se habeat prudentia ad uirtutem moralem, sicut ratio ad appetitum: sed ratio præstatur finem potentiae appetituae: ergo prudentia præstatur finem uirtutibus moralibus.

¶ 2. Præter. Homo excedit res irracionales secundum rationem, sed secundum alia cum eis commun- cat: sic ergo se habent alia partes hominis ad rationem, sicut se habet homo ad creaturas irracionales: sed homo est finis creaturarum ir- rationalium, ut dicitur in 2. Politic.

ad finem sicut de scientia respectu conclusionum. Scientia namque...

ergo omnes alia partes hominis ordinantur ad rationem, sicut ad finem: sed prudentia est recta ratio...

¶ 3 Præter. Proprium est uirtutis, uel artis, seu potentia, ad quam pertinet finis...

SED CONTRA est quod Philosophus dicit in 6. Ethic. quod uirtus moralis intentionem finis facit recta...

RESPONSUM. Dicendum, quod finis uirtutum moralium est bonum humanum. Bonum autem...

Ad secundum autem dicitur, quod unitatem prudentia respectu omnium...

Ad tertium autem dicitur, quod uirtus moralis non est de fine autoritatis, sed de fine rationis...

A & leuibus appetitus per eadem uirtutem tendat in finem, ut terminum...

preexistunt quaedam, ut principia naturaliter nota. Et huiusmodi sunt fines uirtutum moralium...

AD PRIMUM ergo dicendum quod uirtutibus moralibus praestituit finem rationis naturalis...

AD TERTIUM Dicendum, quod finis non pertinet ad uirtutes morales, tanquam ipsae praestituant finem...

hinc sumenda est, quod uirtute aliqua esse finis, contingit dupliciter. scilicet ex curio...

q. 5. art. 7. & q. 2. art. 7. ad 2. & q. 16. art. 1. & 2. 3. q. 13. art. 3.

3. q. 79. art. 12. In corp. art. 12.

q. 1. art. 1. & q. 2. art. 1.

Super quæst. quadra
gesimséptima arti
culum septimum.

Utrum ad prudentiam pertineat inuenire
medium in uirtutibus moralibus.

I

N artic. 7. eiusdem
47. q. aduerte qua
tuor. Primo diferen
tiam inter finem, &
medium in uirtutib.
moralibus, q. licet co
incidant in unam re,
alia tamen est utrius
que ratio. Medium
n. in comparatione
ad extrema dicitur. Et in
proposito, mediū nō
secundum quantita
tem, sed rōnem, seu
proportionē dicitur, ut in
2. patet. Et h. & oppo
uitur utriq. extremo
simpliciter, & improp
riatione per defectum,
& in fine aut hoc
non respicit. Et p. p. ea
non mireris, si post
quæstionē de præsti
tutione finis, quærit
de inuentione medi
i moralis uirtutis.

Inf. q. 123. ar
tic. 12. & q.
141. art. 8. &
113. q. 61. ar.
3. ad 3. & q.
66. art. 2. Et
3. dist. 33. q.
2. ar. 5.
Ar. præced.

Ar. 5. huius
quæst.

Li. 3. de In
uentione in
fol. 7. ante fi
nem.

Ar. 5. huius
arg. 1.

Secundo, q. mediū
moralis uirtutis dup
liciter interpretari
possimus. Primo for
maliter, pro ipsa me
ditatione secundō ma
terialiter, pro re de
nominata media. Si
sumatur primo mō,
sic est bonitas rōnis:
si secundo modo, sic
est res bona bonita
te rōnis. & primo
mō est finis moralis
uirtutis; secundo autē
est id qd est ad finem.
Vñ moralis uirtus e
ligit operationē, seu
passionē talē, tantam
& c. ut bonam secundū
rōnem. Materia n. est
propter formam: &
id quod est ad finem,
ut materiale, est finis,
iple autem finis, for
male est.

Tertio, q. quemad
modū naturalis rō di
ctat finem uirtutum
moralium, & dicitur
mediū earundem, in
quantum opponitur
extremo. I. excessui.
Dicitur siquidem na
turalis rō cuiuslibet, q.
non est irascendū de
lectandum & c. plus
quā oportet: sed an
sit irascendū, tristidū,
delectandū, nihil, vel
utq. ad tñ terminū,
non dicitur naturalis
rō sufficienti euiden
tia absque rōnis di
scursu. Propter qd de
hoc uariæ dicuntur
opinionēs, & ad mo
ralem philosophiam
spectat hoc in com
muni determinare,
ut euidens nobis sit.
Ad prudentiam autem spectat

Ar. 5. huius
arg. 1.

Ar. 5. huius
arg. 1.

Ar. 5. huius
arg. 1.

Ar. 5. huius
arg. 1.

F eodem modo inuenitur in omni
bus, ideo inclinatio nature, quæ
semper eodem modo operatur,
hoc non sufficit, sed requiritur a
tio prudentiæ.

Utrum præcipere sit principalis actus
prudentiæ.

A D OCTAVVM sic procedit.
Videtur, q. præcipere non
sit principalis actus prudentiæ. Præ
cipere n. pertinet ad bona, quæ sunt
finis: sed * Aug. 14. de Trini. po
nit actum prudentiæ præcipere
in finis: ergo præcipere non est
principalis actus prudentiæ.

¶ 2 Præ. Philo. dicit in 6. Ethic.
q. prudentis est bene consiliari:
sed alius actus uidetur esse consi
liari & præcipere, ut ex supra d
ctis patet: ergo prudentiæ prin
cipalis actus non est præcipere.
¶ 3 Præ. Præcipere, vel imperare
uidetur pertinere ad uoluntatem,
cuius obiectum est finis, & q.
mouet alias potentias anime: sed
prudentia non est in uoluntate,
sed in ratione: ergo prudentiæ ac
tus non est præcipere.

SED CONTRA est, qd * Phi
lo. dicit in 6. Ethic. quod prudenti
æ præceptiuus est.

RESPON. Dicendum, q. pruden
tia est recta ratio agibilium,
ut supra dictum est. Vnde oportet
q. ille sit præcipuus actus pruden
tiæ, qui est præcipuus actus rō
nis agibilium, cuius quidem sunt
tres actus, quorum primus est cō
siliari, quod pertinet ad inuentionem.
Nam consiliari est quærendum,
ut supra habitū est. Secundus est
iudicare de inuentis, & hoc facit
speculatiua rō: sed practica rō, q.
ordinat ad opus, pcedit ulteri.

Et est tertius actus eius præcipere, q.
quidem actus consistit in applica
tione consiliatorū, & iudicatorū
ad operandū. Et q. iste actus est
propinquior finis rōnis practice, in
de est, q. iste est principalis actus rō
nis practice, & p consequens pruden
tiæ: & huius signū est, quod p
fectio artis consistit in iudicando,
non autē in præcipiendo. Iō reputat
melior artifex, qui uolens peccat
in arte, quasi hēns rectum iudicium,
q. qui peccat nolens: quod
vñ esse ex defectu iudicii: sed in
prudentia est econuerso, ut dicit
in 6. * Ethic. Imprudentior enim ē
qui uolens peccat, quasi deficiens
in principali actu prudentiæ, q. est
præcipere, q. qui peccat nolens.

A D PRIMVM ergo dicendū, q.
act⁹ præcipiēdis extēdit & ad bona

A D SEPTIMVM sic procedit.
Vñ, quod ad prudentiā non
pertineat inuenire medium in
uirtutibus moralibus. Consequi
t. mediū est finis moralis uirtu
tis: sed prudentia nō pstituit finem
moralibus uirtutibus, ut * ostēdū
est, ergo nō inuenit in eis mediū.
¶ 2 Præ. Illud quod est per se, nō
uidetur causam habere: sed ipsū
esse est sui ipsius causa, quia unū
quodque dicitur esse per causam suā:
sed existerē in medio cōuenit uir
tuti morali per se, quasi positum
in eius definitione, ut ex * dictis
patet. non ergo prudentiam cōt
mediū in uirtutibus moralibus.
¶ 3 Præ. Prudentia operatur secū
dum modum rationis: sed uirtus
moralis tendit ad medium p mo
dum nature, quia ut Tullius di
cit in 2. * Rhetoricæ. Virtus est ha
bitus per modum nature rationi
consentaneus, ergo prudentia nō
præstituit mediū uirtutibus
moralibus.

SED CONTRA est, quod in su
pra posita * definitione uirtutis
moralis dicitur, quod est in me
diatate existens determinata ratio
ne, prout sapiens determinabit.

RESPON. Dicendū, quod hoc
ipsum, quod est conformari rōni
rectæ, est finis proprius cuiuslibet
uirtutis moralis. Temperantia n.
hoc intendit, ne propter concupi
scientias homo diuertat a ratione:
& similiter fortitudo ne a recto
iudicio rationis diuertat, propter
timorem, uel audaciam: & hic fi
nis præstitutus est homini secundū
naturalem rationem. Naturalis n.
ratio dicitur unicuique, ut s. m. rō
nem operetur: sed qualiter, & per
quæ homo in operando attingat
mediū rationis, pertinet ad ra
tionem prudentiæ. Licet n. attingere
mediū sit finis uirtutis mo
ralis, tamen per rectam dispositio
nē eorum, quæ sunt ad finem, me
diū inuenitur. Et per hoc patet
K responso ad Primum.

A D SECVDVM dicendū,
quod sicut agens naturale facit ut
forma sit in materia, non tamen
facit ut forme cōueniant ea, quæ
p se ei insunt: ita etiam prudentia
mediū cōstituit in passionibus, &
operationibus, non tñ facit quod
mediū q. rere conueniat uirtuti.

A D TERTIVM dicendū, q.
uirtus moralis per modum natu
ræ intendit peruenire ad mediū:
sed q. mediū, s. m. qd mediū, non